

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

ITALIJANSKI TEROR NA PRIMORSKEM

(izvirna vest iz domovine)

Nov val terorja je začel razsirati na Primorskem. Odpeljali so v internacijo vse moške od 16 do 45 let. Ko so radi tega nastali v nekaterih krajih nemirnosti, so Italijani popolnoma požgali 17 slovenskih vasi.

V koncentracijske tabore so odvabili približno 17.000 ljudi. Ubitih je bilo ob tej priliki 80 oseb.

Od leta 1918 naprej si je priključevala Italija, da asimilira približno 600.000 Slovencev in Hrvatov, ki so prišli pod njeno oblast. To se ji ni posrečilo. Sedanja vojna je to pokazala z vso jasnostjo — na Srednjem vzhodu so mala jugoslovanska armada slovenskih fantov iz Primorja, ki so se prostovoljno prijavili v jugoslovansko vojaško službo.

Toda Italija se boji tudi preobratov, ki je ostalo doma. Italijani, ki pričakuje invazije, se bojijo, da ne bi takrat Slovenci napadli proti svojemu staremu sovražniku.

Zato hoče Italija streti odpor slovenskega naroda. Kot je lani v avgustu in septembru divjal plazem v tako zvaní Ljubljanski pokrajini, zasedeni leta 1941, tako se znaša zdaj nad Slovenci, ki so že od leta 1918 naprej pod italijansko oblast. Dne 31. julija 1942 je objavil Mussolini v svojem govoru v Gorici, da mu ne bo odnehal poslušati se Cezarjevega zapisa, ki zahteva, da se pomori s slovensko prebivalstvo...

V...

Rommel v Belgradu

London, 30. aprila. — Angleški list Evening News prinaša naslednjo vest iz Berna: Tajna nemška radiopostaja, ki objavlja svoje emisije z besedami "Klic domače fronte" — trdi, da Rommel nahaja v Belgradi in pripravlja načrte za operacijo čiščenja proti jugoslovanskim gerilcem.

Govornik te stanice pravi, da Rommelu poverjena obramba Balkana v slučaju, da bi prišlo do zavezniške invazije. Poročila tajne postaje so se že večkrat izkazala kot pravilna. — JIC.

Jugoslavlani ne popuste

New York, 27. maja. — Columbia Broadcasting System oddaja poročilo moskovskega radia o bitnih bojih v Bosni in Črni gori. Jugoslovanski gerilci so se spopadli z močnimi oddelki okupatorjev čet in so jih v Črni gori potisnili nazaj. Poročilo trdi, da se nahajajo gerilci zdaj neposredno pred črnogorskim mestom Podgorico, kjer imajo Italijani najmočnejšo komando vsa črnogorskega ozemlja. — JIC.

Sabotaža na železnikih

London, 19. aprila. — Londonški list Evening News poroča o številnih smrtnih obsodbah na Balkanu. V Sarajevu je vojaško policija zaradi sabotaže obsodila na smrt 12 železničarjev. — JIC.

Ustrelitev v Samoboru

London, 30. aprila. — Časniški agentura Reuter poroča po vabilu iz Budimpešte, da je bilo v Samoboru na Hrvaškem ustreljenih 20 oseb v znak maščevanja, ker so partizani ubili dvojico domaćih kvazlingov. — JIC.

Sabotaža na hrvaških železnikih

Švedski list Social Demokrat prinaša dne 19. maja brzojavko madžarske telegrafске agencije, ki javlja, da so partizani v okraju Karlova pognali vlak železniški vlak s hrano in da je ob tej priliki razvil boj, pri katerem je bilo ubitih 12 oseb. — JIC.

Čiščenje na Hrvaškem

Švedski list Svenska Dagbladet prinaša dne 15. maja po poročilu svojega berlinskega dopisnika, da je čiščenje v ustaških ustaških krogih v neposredni zvezi z napetostjo, ki vlada v odnosih med hrvaško armado in ustaškimi enotami, ki uživajo privilegije upornosti; tudi ustanovitve hrvaške SS divizije je imela slab vpliv na te odnose. O

Cene v Jugoslaviji neverjetno poskočile

Ugledni londonski Times se bavi v svoji številki od 21. aprila z gospodarskimi razmerami v Jugoslaviji in poroča o neverjetnem povzpetju cen najpotrebnejših stvari za življenje.

Kot primer navaja ceno mesa, ki je bila prej 14 dinarjev kila, a zdaj 500 din.

Kila masti, katero so plačevali pred vojno 16 do 21 dinarjev, stane zdaj 1000 dinarjev.

Kubični meter lesa za kurjavo, ki je bil prej 350 dinarjev, se plačuje zdaj po 3000 dinarjev.

Radi pomanjkanja denarja in nereda v obtem gospodarstvu se dobe druge potrebnosti, kakor na primer obleko in obutev, najlažje v zameno za hrano. — JIC.

Osišče gradi utrdbe v Jugoslaviji

Londonski Times prinaša dne 21. aprila naslednje poročilo svojega dopisnika iz Lizbone:

Zadnje vesti iz Jugoslavije pravijo, da gradijo Nemci z mrzlično naglico utrdbe na liniji Save in Donave. Na tisoče kmetov nemškega porekla iz Bosne in sploh iz krajev južno od teh dveh rek je bilo preseljenih na sever, kjer jih uporabljajo pri zidanju strateških cest na Madžarsko in v Avstrijo; člani organizacije "Deutsches Volk", ki so nastanjeni severno od omenjenih dveh rek, dobivajo orožje, dočim so vsi oni, ki so tehnično izobraženi, mobilizirani. Nemški inženirji so zaposleni pri zidanju obrambnih postojank ob Savi in Donavi. — JIC.

listično upanje moreta pričarati vsega občudovanja vredno junštvo ruskega naroda v obrambi Sevastopola, Stalingrada, Leningrada in v bojih po zasedenem ozemlju.

Nacionalizem, ki je zadušil idejo svetovne revolucije, ni tista vrsta nacionalizma, ki onemogočuje mednarodno sodelovanje. Seveda se pa pameten človek ne more kdo ve kako navduševati za ta novi ruski nacionalizem, ki se prav lahko preljuje v narodno zagrizenost — v nazadnjaški šovinizem, kakršnega se nam je bati v Ameriki po vojni.

Toda če se pomisli, kako strašen boj bojujejo Rusi proti fašizmu in kako dobro se zaveda tega ves ruski narod, potem se lahko pričakuje, da bo Rusija ena najboljših činitelj v povojnem svetu. Ona je skoro docela rešila vprašanje svojega notranjega gospodarstva, pa ji ne bo treba tujih vojnih avantur, kakor jih je potreboval Hitler ali kakor jih bo morda treba kapitalistični Ameriki v bodočnosti, da izravna svoja notranja socialna nasprotja.

Vojna, ki jo imajo Rusi sedaj na glavi po krivdi nemškega rokomaharja, bi ne mogla biti za njega tako uspešna, če bi ne vedeli, za kaj se prepejo s fašisti in naciji. Niti ne bi mogla biti takšna, kakršna je, če bi se narod ne izpremenil pri tem. Tako popolna organizacija vojnega gospodarstva, čudovita odpornost ruskega nevojaškega prebivalstva, taka požrtvovalnost ruskega ženstva, neustrašljivo bojevanje ruskih partizanov v vseh zasedenih krajih, vse to se da doseči le v vojni, ki je postala demokratična, ljudska v svojem notranjem značaju.

Z razpustom komunistične internacionale pa je odklenalo t u d i brezglavi komunistični stranki v tej deželi, kar ni nič kakor prav.

VZHODNOEVROPSKI TEČAJ NA AMERIŠKI UNIVERZI

Hempstead, L. I., 22. maja (The New York Herald Tribune). — Tukajšnji Hofstra College bo odprl prihodnji mesec s sodelovanjem s Central and Eastern Planning Boardom polletni tečaj o problemih centralne in vzhodne Evrope za proučevanje njihovega značaja, razvoja in sedanjih razmer; dovršitev tega tečaja, posvečenega srednje in vzhodnoevropskim narodom in njihovim vlogi v vojni in v miru, bo veljal v dobro dijakom političnih ved in zgodovine. Trajal bo od 2. junija do 2. julija. Tečaj bo vodil profesor Joseph S. Roucek.

Predavatelji bodo med drugimi Sava N. Kusanović, minister jugoslovanske vlade; Sylwin Stekacz, bivši tajnik pokojnega poljskega predsednika Ignaceja Jana Paderewskega; dr. Boris Furlan, slovenski liberalni pravik, katerega je italijansko sodišče obsodilo v smrt radi nekakšnega "zločina", ki ga je zagrešil baje, ko se je nahajal v Zedinjenih državah; Oskar Halecki, direktor poljskega inštituta umetnosti in znanosti in Otokar Odložilnik, profesor na Columbia University za vzhodnoevropske jezike.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

Ameriški topničar med pacifičnimi domačini

Napisal Ivan Mali

Sedanja vojna je ustvarila mnogo pravljic o junastvu in iznajdljivosti, toda v pogledu divje napetih avantur skoro neverjetnega značaja se morda nobena teh pravljic ne more primerjati z doživljaji korporala Josepha Edgarja Hartmana, ki je bil na leteli trdnjavi topničar v onem tolpiču, ki se nahaja v zadnjem delu, v repu letala; moral je skozi vse muke in težave modernega Robinsona na otoku Južnega morja ter je našel svojo pot nazaj v civilizirane kraje šele 67 dni potem, ko je s padobranom pristal, popolnoma brez obleke na neki obali.

Korporal Hartman, 21 let star iz Birminghama, Ala., je bil "Taft Gun Charlie", na neki misli za raziskovanje in izvidništvo s fotografiranimi posnetki. Njegovih deset tovarišev je bilo ubitih, ko se je njihovo letalo B-17 zlomilo na dva dela, ko se je japonski "zero" strmoglavil nanj v samomorilnem napadu. Pristal je s padobranom na obrežju otoka Choiseul in je tam našel na dvojico črnih domačincev, ki so ga lepo pozdravili in ga s svojim čolnom odvedli v vas, kjer ga je načelnik plemena sprejel na najprijaznejši način. Od takrat naprej je delil mirno življenje teh ljudi, živčih v slavnatih kočah.

V prihodnjih dveh mesecih je Hartman obiskal mnogo drugih takih naselbin; njegova potovanja so bila tako polna zmagovalstva, da bi ga bil Robinson zavidal radi njih. Belokozni gost, ki se je bil spustil dol k njim "iz neba", je bil tem radovednim domačinom predmet oboževanja — radi so prehodili milje in milje, da ga vidijo. Hodil je na lov v džunglo in na ribolov s svojimi temnopoltimi tovariši in se v vsem udeleževal njihovega čudnega življenja na tej divji zemlji. Prehrano je imel dobro, obilo sadja, zelenjave in tudi mesa, perutnine in drugih ptic. Stanoval je udobno v kočah, katere ta plemena določajo za samake.

Končno pa je Hartman le ušel pregovoriti svoje prijazne gostitelje, da mu preskrbe vse potrebno za potovanje po morju. Dali so mu dolg in velik čoln z 21 miščastimi veslači, s katerimi se je podal na pot proti jugu, držeč se neprestano obale, otokov Choiseul in Santa Isabel. Veslali so le ponoči, da jih ne bi zasledil sovražnik ter v 12 dneh prepotovali 225 milj. Tako so prispeli prav do otoka Floride, kjer je Hartman našel motorni čoln, ki ga je privedel na Tulagi, kjer se je poslovil od svojih črnopoltnih spremljevalcev. Nato je nadaljeval svojo pot z letalom do ameriške baze na Espiritu Santo v Novih Hebridih, odkoder se je bil 67 dni prej dvignil, da izvede svojo nalogo. Samo po sebi umevno je, da so Hartmana pozdravili kot človeka, ki je vstal iz groba.

Natančna povest tega, kar se je pripetilo njegovemu letalu, prinašamo po besedilu njegovega

ga poročila predpostavljene mučasti, kapitanu Franku S. Ownu, ki pripada zračnim silam in je bil prvi, ki ga je zaslišal.

Dne 1. decembra 1942 je bilo letalo B-17 poslano iz Guadalcanala na izvidniško in fotografsko misijo. Polet se je odigral brez vsakih posebnih dogodkov, dokler ni na svojem potu nazaj dospel v bližino južnega konca otoka Bougainville, kjer so napadli naš B-17, ki je bil na višini 17.000 čevljev, japonski zero-lovci; bilo jih je šest, a prišli so iz svoje baze na kopnem v bližini rta Friendship. Razvil se je boj, v katerem sta bila dva zero-lovca zadeta in uničena.

Prvi je strmoglavil od zgoraj preko desnega krila, se spustil pod naše letalo in se zopet pojavil na nasprotni strani v strmih vijugastem poletu navzgor (chandelle). Z veliko brizno so pošiljali drug za drugim glavni stolpič, spodnji stolpič in zadnji (v katerem je bil topničar Hartman) učinkovite salve svojega ognja v zero-lovca, ki je kmalu začel padati in se razbil.

Drugi napad je izvedel čisto sam zero-lovec, ki je uporabil neobičajno taktiko — prišel je natančno od zadaj. Korporal Hartman, je začel streljati iz svojega stolpiča od zadaj in je v svoje veliko zadovoljstvo videl, kako je sovražno letalo eksplodiralo kar v zraku in se razletelo na kose. Ostali štirje so jo pobrisali, ali pa vsaj niso več hoteli zasledovati našega B-17.

Nadaljevali smo torej svojo proti vzhodu usmerjeno pot ob severni strani otoka Choiseul, kjer nas je prestregla zopet nova jata zero-lovcev — to pot jih je bilo sedem. Takoj v začetku boja pa se jih je pokazalo le 6, ki so krožili in obletavali naš B-17 izven strelne daljave, ko da bi ne hoteli napasti nas; takrat so nas kar naenkrat opozorile slušalke telefona na sedmega zero-lovca, ki je šinil skozi oblake nad nami nekoliko naprej in se vrgele potem naravnost proti našemu letalu. Videli smo ga, kako je spustil na nas štiri zračne bombe, ki pa niso zadele, narkar se je vrgele še predno je bilo mogoče ukreniti karkoli, da se mu izognemo in ne da bi sprememili svoj polet, naravnost na vrh bombnega letala, neposredno za radiosobico.

Letalo B-17 se je prelomilo na dvoje in ves prvi del je bil v enem samem trenutku v plamenih ter je odnesel s seboj v smrt posadko desetih mož. Zadnji del, v katerem se je nahajal korporal Hartman, pa se je nagnil na stran in začel padati v neverjetno lepem ravnovesju.

Tako se je zgodilo, da je bil Hartman ne le edini preostali neverjetnega in nepozabnega dogodilja, temveč tudi glavna osebnost epične drame, ki je trajala 67 dni, predno mu je uspelo, da se zopet sestane s svojim oddelkom.

V trenutku, ko sta letali trčili skupaj, je Hartman izgubil zavest. Spominja se edinele strahotnega udara. Ko se je zopet zavedel, kar je bilo na srečo zelo hitro, je spoznal nevarnost, v kateri se je nahajal in odprl vrata stolpiča, da pogleda ven. Zadnji del letala se je bil obrnil na stran in se v lepem ravnovesju spuščal dol proti vodni gladini. Oddaljenost je bila še zadostna za skok — zgrabil je torej svoj padobran, a v istem trenutku tudi videl, da zaradi svoje težke zimske letalske obleke ne bo mogel uporabiti jermenov na noge. Da bi jo popravil, ni imel časa in je radi tega poskusil skočiti, toda zračni pritisk ga je vrgele nazaj; šele pri drugem poskusu mu je uspelo skočiti ven. Premeril je razdaljo od padajočega zadnjega dela letala in ko se mu je zdela primerna, spozlil svoj padobran. Zopet je za trenutek izgubil zavest, ker so mu brez opore na nogah prsi jermenov z vso silo stisnili koš. Skočil je bil iz višine približno 2000 čevljev. Med padanjem se je zopet zavedel, odpel je jermenje nekaj čevljev nad vodno gladino in se spustil v Tiho morje v oddaljenosti približno 150 jardov od obale.

Spaval je na suho brez rešilnega pasu in ko je stopil na obalo, je s presenečenjem spoznal, da je bil nevede, nekje na svojem potu od letala na obalo, sčel in odvrzel vso svojo obleko. Tak je bil, ko sta ga približno pol ure pozneje pozdravila dva temnopoltna domačina, ki sta ga bila videla, kako se je spuščal z neba; našla sta ga na obali, zamišljenega in v skrbeh, kaj storiti. V družbi teh dveh divjakov se je podal na svojo pot nazaj.

Priporočila Jugoslovancev v Hot Springsu

Delo konference za prehrano in poljedelstvo se završuje. Ameriška delegacija je stavila predlog, da se takoj ustanovi posebna stalna komisija, katere naloga bo, da organizira nadaljnje sodelovanje za rešitev postavljenih problemov. Delegacije Zveze sovjetskih socialističnih republik je odločno podprla ta ameriški predlog in je s tem pokazala željo sovjetske vlade, udeleževati se povojne organizacije, ki bo obsegala vse Zedinjene narode. Delegacije Kine in Jugoslavije so aktivno sodelovale v tej iniciativi ter so predložile konferenci predloge za izjavo, katero naj poda konferenca o priliki svoje zaključilne seje. Dr. Branko Čubrilo, načelnik jugoslovanske delegacije in minister na razpoloženju, je v imenu jugoslovanske vlade predložil naslednje besedilo resolucije:

"Upoštevaajoči:

1. — da sta odvisna zadostno pridelovanje in razdelitev hrane na svetu od razvoja, izkoriščevanja in konzervacije vseh poljedelskih in prometnih sredstev, kakor tudi polj in vodnih sil nekaterih narodov;

2. — da je dvimesen najugodnejši razvoj in najpopolnejše izkoriščevanje teh sredstev od znanstvenega napredka, strokovnjakega znanja, tehnike in spretnosti, katere so razvili posamezni narodi v preteklosti, po svojih posebnih potrebah;

3. — da bi mednarodno sodelovanje z izmenjavanjem informacij in tehnikov ustvarilo najboljše predpogoje za čimboljše izkoriščanje tehničnega znanja in spretnosti v svrhu izboljšanja poljedelstva in konzervacije sredstev za pridelovanje hrane;

Priporočila jugoslovanske delegacije, da konferenca Zedinjenih narodov za prehrano in poljedelstvo organizira stalno mednarodno organizacijo, katere delokrog bo obsegal naslednje točke:

a) dobavo živeža, pridelovanje živčnih pridelkov, njih hranitev v zalozah in prevoz;

b) razvoj, izkoriščanje in konzervacijo sredstev za pridelok živčnih pridelkov;

c) brezplačno izmenjavanje informacij;

d) izmenjavanje ali dobavo izvežbanih in izkušnih tehnikov, učiteljev in inženirjev, ki bodo pomagali ali dajali nasvete potrebne za razvoj, izboljšanje in konzervacijo sredstev za pridelovanje živeža.

KOZAŠKI IZVIDNIKI

Moskva, 25. maja (ONA). — Kozaški izvidnik je nekakšen "komando" na konju.

Povečini so to mladiči, ki so se naučili jahanja že takrat, ko so delali svoje prve korake in so znali vihteti sabljo še predno so prišli za svinečnik. Toda umetnost jahanja je le majhen del njihovih sposobnosti.

Kozaški skavt rdeče armade se mora znati boriti leže na trebuhu, mora sedeti v svojem jarku ter spoznati mino, kadarkoli je vidi in tudi streljati s strelnico. Včasih se plazi milje in milje na trebuhu s svojo strojno puško v roki.

Brez hrane ostane večjih po svoje dni. Poznati mora vse glavoče v gozdu, v gorah in v močvirjih. Pripeti se, da mora preplavati široke reke v polni vojaški opremi. Naučiti se mora ostati pod vodo in dihati skozi bilko trsa.

Njegova misija je včasih, da dožene, kje je sovražnik nastanil letališče, drugič pa mora privedi nazaj nemških ujetnikov za informacijsko službo. Kozaški izvidnik je šesti čut rdeče armade.

dva temnopoltna domačina, ki sta ga bila videla, kako se je spuščal z neba; našla sta ga na obali, zamišljenega in v skrbeh, kaj storiti. V družbi teh dveh divjakov se je podal na svojo pot nazaj.

Slika kaže člane kavčukarske unije, ko se vračajo na delo v tovarno General Tire & Rubber Co. v Akronu, O.

MEJAŠI

Povest iz davnih dni

Napisala
Ilika Wašketova

(Se nadaljuje.)

Ves dan je bilo na gradišču obilo tekanja in živahnega razpravljanja, pa tudi veselega pevanja.

V gradu je dišalo po pogačah in pečenki. Danes se je zbirala vsa družina v veliki veži. V zgornjem koncu veže, ki je bil zidan nekoliko višje od spodnjega, kjer je stalo ognjišče, je bila pogrnjena dolga miza z belim prtom. Na mizi so se lesketale dragocene posode.

Ob gornjem koncu mize je proti večeru sedel vojvoda Trudopolj z Olomiro in mladim gostom Žitomislom.

"Olomir, pa bi poizkusil pripraviti mater sem-kaj!"

"Ne vem, stric, ako bo mogla dolgo sedeti med nami. Zeblo jo bo."

"Godeslava! Pridi sem! Reci kričnicam, naj prinesejo veliki naslanjač iz moje izbe. Ti pa preskrbi toplih kožuhov! Potem pa pojdi z Olomiro po mater. Rad bi, da smo danes pri večerji vsi skupaj."

Godeslava je izpustila kito smrečevja, ki jo je ovijala okrog vhodnih vrat, ter je skočila s stolice.

Miljenka je opravljala isto delo na leseni rezljani ograji, ki je ločila zgornji del veže od spodnjega. Tudi ona je položila zelenje iz rok in skočila po stopnicah dol.

"Kožuhe poiščem jaz," je dejala Godeslava, "pa pojdi vidva z Olomiro po majko."

In stekla je iz veže po lesenem hodniku v kamrico poleg vojvodove izbe. Vesela je bila, da je za nekaj hipov ušla Žitomislom očem, ki so neprestano zasledovale vsako njeno kretnjo.

Medtem so kričnice prinesle visok naslanjač in ga postavile za mizo poleg vojvodovega sedeža.

Miljenka se je kmalu vrnila in prinesla oberoč dva velika kožuha. Žitomisl je priskočil in ji vzel oba iz rok.

"To je pa res pretežko za lepo devojko," je dejal, prijel oba kožuha z eno roko, drugo pa je ponudil dvorljivo lepi mladenki. Ali Miljenka se je zasmejala in skočila sama po stopnicah navzgor.

Gori se je ozrla po veži in njene oči so se ujele z očmi Olomira, ki je pravkar počasi in varno vedel z Godeslavo svojo napol hromo mater v vežo. . . . Dolgo ni mogla devojka pozabiti tega pogleda. Bilo ji je, kakor da je silen blisk raztrgal temo v Olomirovih očeh — pa samo za trenutek — in zopet je gledal mračno kakor vselej.

Zunaj pred vrati je bilo slišati otrkavanje snega. Takoj nato je vstopilo nekaj okoličnov, želeč:

"Čestit badnji večer!"

Ker je imela Godeslava posla z materjo, je priskočila Miljenka, pograbila pehar z žitom, stresla po vsakem novodošlih gostov pest žita in jim želela:

"Dobrodošli in čestit badnji večer!"

Vsak izmed gostov je izpulil iz slamnatega anopa, stoječega poleg vrat, bilko, jo vrgel na tla in izpregovoril:

"Bogovi naj blagoslove ta dom in vse, kar je njegovega!"

Zdaj je pristopila Godeslava in ponudila vsakemu izmed prisilcev namesto kruha in soli kupico vina.

Vsak gost je vzel kupico, ulil del vina na badnjak, ob strani goreč na ognjišču, in rekel po starodavnem običaju:

"Pij, božič, in prinesi srečo temu ognjišču!"

Vino je cvrčalo v ognju in iskre so praske-tale.

Gostje so posedli za mizo poleg domačih.

Prihajali so zdaj drug za drugim vsi, ki so imeli svoje domove pod gradiščem. Vsi so bili sprejeti po enakem običaju.

Oni, ki niso več dobili prostora v zgornjem delu veže, so posedli za dolge mize okrog ognjišča in v prostornem zapečku poleg ognjišča.

Večerja je bila pripravljena. Danes sta jo nosili na mizo Godeslava in Miljenka. A od vsake jedi je vzela Godeslava, preden jo je odnesla na mizo, košček ali žlico in jo vrgla na goreči badnjak, rekoč:

"Jej, božič, in prinesi nam srečo!"

Olomir pa je vstal in vzel z visoke police za vojvodovim sedežem posodice, ki so stale pred kipi in kipci hišnih varuhov — starejšim, umrlim v tem gradu — ter jih je postavil na mizo pred Trudopoljka.

Starček je zaporedoma vzel posodice, del v vsako košček ali žlico na mizo prinesenih jedi in postavil posodice drugo za drugo pod kipe na polico, govoreč:

"Varuj nas bolezni, ognja in vseh nezdolj!"

Ko je tako počastil spomin vseh rajnikov, je zopet sedel poleg domačice in vsi so segli po večerji.

Večerjali so dolgo v noč in se razgovarjali o tem in onem. Olomir je pravil o svojih doživljajih, ko je prepotoval kot poslanec vso slovensko zemljo. Žitomisl, ki ga je bil spremljal, se je vtaknil v besedo, spominjajoč Olomira na ta ali oni dogodek. Naposled je še Godeslava pripovedovala o svojem življenju v tujini.

Proti polnoči se je oglasil z okopov stražarjev rog.

Tedaj so vsi vstali in odšli na dvorišče.

Zadnji je prišel iz gradu vojvoda Trudopolj. Preoblekel se je v belo svečeniško haljo ter prinesel smolenico, ki jo je vžgal na dogorevajočem badnjaku.

Stopil je pred žrtvenik, na katerem je ležala pripravljena žrtev, ter je potegnil roke proti nebu. Ko so zvezde oznanjale polnoč, je starec vtaknil smolenico v grmado na žrtveniku. Vsi zbrani so se zgrudili na kolena in dvignili roke v molitvi.

Rodilo se je novo sonce . . . odpiralo se je nebo . . .

Tedaj je zaplapolal sredi dvorišča velik kres novorojenemu božiču — soncu v pozdrav. Z vseh gradiščnih stolpov so stražarji trobili v rog slovesne fanfare.

Trudopolj je trosil žito in ulival vino na žrtvenik. Mlajci in mladenke so skočili in zapeli in zaplesali kolo okrog kresa.

Žitomisl je povabil Miljenko v kolo; ali ona je čutila, kako so se Olomirove oči obrnile proti njej, in je dejala:

"Ne huduj se Žitomisl, ali majko smo pustili samo — k njej moram." In vrnila se je v vežo.

Olomir in Godeslava sta šla za njo in povabila s seboj tudi gosta.

Nekoliko poparjen je stopil Žitomisl za njima. Jasno je izprevidel, da lepa Miljenka ni marala zanj.

Olomir je dobro opazil, kaj se je zgodilo, in roke so se mu tresle, ko je deval v pehar soli in mu je Godeslava narezavala vanj košček kruha.

Devojka je vzela potem žerjavico, ostalo od badnjaka, na široko lopatico, potresla nanjo dišečega kadila, kupljenega od potujočih trgovcev, in odnesla lopatico na dvorišče vojvodi Trudopolju.

Starček je vzel kadilo in Olomir, Žitomisl ter Godeslava so se zvrstili za njim v sprevid. Nekaj fantov jih je spremljalo — vriskaje in mahaje! z mečem na vse strani.

(Dalje prihodnjik.)

Šopek samotarke

Manica Komanova
(Nadaljevanje.)

PRISEGA O POLNOČI

Pred nedavnim časom se je priklutila v vas tropska ciganova. Tam ob Savi, sredi robidovja so si napravili šotor in to je bilo znamenje, da namerava ta tatinska svojat, kakor so jih imenovali vaščani, dalj časa ostati v vasi. Ciganški obiski po vaseh so bili včasih tako v navadi, da se ljudje že čisto jezili niso več nanje, pač pa so bolj skrbno zapirali shrambe. Le tisto, kar je raslo na polju in vrtovih, niso mogli zakleniti. Če je bila takole v jutru kaka jablana nekoliko otresena in če je zmanjkalo nekaj krompirja z njive, to pa tiste čase našemu kmetu ni povzročalo posebne jeze.

Sedaj naseljenega ciganskega roja pa so bili vaščani še celo veseli. To pa menda zato, ker so imeli črni gostje kar celo godbo a sabo in so naslednji dan pred to ali ono hišo zaigrali par poskočnice.

Posebno je ljudem ugajal go-

dec Marko, mladenič kakih petindvajsetih let, o katerem se je smelo reči, da ga je narava obdarila z izredno moško lepoto. Njegova čvrsta postava, gosti črni kodri, ki so mu bahato vsipali na rame, črne oči, kot sneg beli zobje, gladko, precej visoko čelo, vse to je tvorilo na njem nekoliko divjo, a vendar izredno moško lepoto in marsikatero vaško dekle je vzdihnilo na skrivaj: "Oh, kaka škoda, da si cigan!"

Nekoč sta oče Požar in njegov hlapec popravljala razdrto žico, ki je mejila vrt od sosedove nji-ve. In tedaj prižvižga proti njima cigan Marko, ju na kratko pozdravi in po kratkem pomenku se tudi on poprime dela. A glejte, delo mu je šlo tako gladko in hitro izpod rok, da se oče Požar kar ni mogel načuditi cigani-vo spretosti. Ko je bilo delo končano, ga je povabil na kozarec vina in mu rekel: "Čuj, Marko, jaz bi dejal, da

Se en pozdrav in Marko je že izginil za voglom. Čez par trenutkov se je doli od ciganskega šotora začul krepak ju-hu-u. Vsi, ki so čuli ta glas, so vedeli, da

Poletna zvezdnata noč je kraljevala nad pokrajino. Tople lujne sapa so zdaj pa zdaj na lahko zamajale liste vitkih jelč, ki so klonile svoje vrhove nad tajinstveno šumeče valove Save.

Minulo je nekaj mesecev in tega dogodka ni omenjal nihče več. Pri Požarju se je vrtlo vse po starem tiru, če kvečjemu iz- vzamemo to, da so vaški reveži že par tednov bridko pogrešali svojo dobro Anko. Odsila je namreč, saj pravili so tako, za ne- kaj časa k svoji na smrt bolni te- ti, dve uri oddaljeni od mesta.

Se en pozdrav in Marko je že izginil za voglom. Čez par trenutkov se je doli od ciganskega šotora začul krepak ju-hu-u. Vsi, ki so čuli ta glas, so vedeli, da

Minulo je nekaj mesecev in tega dogodka ni omenjal nihče več. Pri Požarju se je vrtlo vse po starem tiru, če kvečjemu iz- vzamemo to, da so vaški reveži že par tednov bridko pogrešali svojo dobro Anko. Odsila je namreč, saj pravili so tako, za ne- kaj časa k svoji na smrt bolni te- ti, dve uri oddaljeni od mesta.

Dekleta in žene

(Poročene ali samke od 18 do 45 let)

Skušenosť ni potrebna

Da delate v naši moderni delavnici z dnevnim razsvet- ljavno ne potrebujete nikake skušenosti. Če potrebno, Vam naučimo mi in Vam obenem plačamo zato.

Dobra začetna plača

Nudimo Vam dobro plačo za začetek, z dobrimi delav- skimi obkrožitvami in priliko za napredek. Dnevno in nočno delo sedaj na razpolago v nujnem VOJNEM in civilnem delu.

Prosimo da nas obiščete

med ponedeljkom in soboto od 7. ure zjutraj do 6. zvečer

OLSON RUG CO.

2800 No. Pulaski Rd., Chicago

Mornarji čistijo krov bojne ladje Oklahoma v Pearl Harborju, Havaji, ki se je nahajala pod vodo ob japonskega napada na ameriško brodogradnjo v tej luki.

je škoda, ker si tako spreten, pa postopaš kar takole brez dela. Pridi k nam in ostani pri nas vsaj dotlej, dokler so tu tvoji ljudje. Ne bo ti manjkalo ne dela ne jela!"

Marko je skomizgnil z rameni, segel parkrat v svoje črne kodre in končno sprejel Požarjevo ponudbo. Takoj drugi dan je vstopil kot delavec v Požarjevo hišo. Bil je vesel, zgovoren, marljiv in pri vsakem delu tako spreten, da je Požar večkrat povdarjal, ka- ka škoda zanj, da je rojen v ci- ganskem brlogu.

Zvečer pa, ko so se odpravljali drugi k počitku, je vzel Marko v roke gosli, se vsedel tja k vodnjaku na odžagano kostanjevo deblo in godel pozno v noč. In tedaj je Anka nalahno odgrnila okno svoje spalnice ter se vsa o- čarana naslajala ob rajskodone- čih melodijah.

Po preteku treh tednov se je jel ciganski rod zopet odpravljati po svetu. Tedaj pa tudi Marku ni bilo več obstati pri Po- žarju. Gospodar si je veliko pri- zadel, da bi ga obdržal, toda za- man.

"Veste, jaz sem cigan in sem našega življenja že preveč vajen. Imam tudi očeta in mater, kate- ra nerad zapustim, moram iti. Sicer se pa morda še kdaj vidi- mo. Pa hvala vam za vse!"

Tako je govoril Marko in stis- nil očetu in materi desnico. V tem je prihitela iz gornje sobe Anka in tudi njej je Marko pri- srčno stisnil roko ter je izrekel par besed zahvale.

Oče pa je tedaj pokazal cveto- če rože na oknih in dejal sme- hljaje hčerki:

"Poglej Anka, koliko imaš rož. Napravi vendar Marku malo šop- ka! Prav podal se mu bo na njegov žametni klobuk."

Marko je urno snel klobuk s svoje kodrate glave in ga po- nudil Anki, da ga obiti. Anka je vzela klobuk, šla od okna do o- kna in trgala najlepše cvetove ter jih zatikala za klobuk. Da ni bila pri tem delu obrnjena od navzočih, bi morda kdo zapazil svitlo solzo, ki se ji je prikra- dila iz lepega očesa.

Se en pozdrav in Marko je že izginil za voglom. Čez par trenutkov se je doli od ciganskega šotora začul krepak ju-hu-u. Vsi, ki so čuli ta glas, so vedeli, da

tako vriskati zna le lepi cigan Marko.

Drugo jutro so cigani odšli.

A da ne pozabimo na potovko Lovrinko! Ravno tiste dneve je bilo, ko je pri Požarjevih dnina- ril Marko. In tedaj se je Lov- rinka neki dan zelo zakasnila v mestu. Ko ne bi svetila luna, prav gotovo bi se ne bila vrnila tistega večera domov. Tako pa se je ojunčila in šla s svojim ko- šem na hrbtu tja v mirno noč.

Nič hudega se ji ni pripetilo. Le tam ob Požarjevi senožeti, sto- ječi koncem vrta, jo je zmotilo njeno staro oko, da je nekaj ko- rakov od poti videla sprehajati se dva mlada človeka roko v ro- ki. Postala je in prisluškovala. Čula je nerazločno, toda znane glasove in še danes je trdnega mnenja, da sta bila to Požarje- va Anka in cigan Marko.

No, Lovrinka se je morda mo- tila. Pa da bi bila vsaj zamol- čala to svojo zmotilo! Ali kaj, ko je drugi dan govorilo o tem že pol vasi in zvečer je vedela tudi že Anka, kaj je izblebetala Lov- rinka. Pa Anka je zaničljivo na- mrdnila z roko čez, kdo bi odgo- varjal na te čenče.

Ta najnovejša vest je prišla na uho tudi Požarju, ki pa ni ostal tak hladen kakor Anka. Straš- no se je razhudil nad drznostjo hudobne Lovrinke, ki je na tako podel način poskušala izpodko- pati ugled njegove hčerke. Po- zval je hčer in jo primoral, da je vložila proti Lovrinki tožbo, Izid tožbe je bil pač ta, da je bila Lovrinka, ki ni imela za svojo tr- ditve nobenih prič, obsojena ra- di častikraje na nekaj dni zapo- ra.

In sedaj razumemo, zakaj je bila Lovrinka proti Anki bolj hladna kakor drugi sosedje.

Minulo je nekaj mesecev in tega dogodka ni omenjal nihče več. Pri Požarju se je vrtlo vse po starem tiru, če kvečjemu iz- vzamemo to, da so vaški reveži že par tednov bridko pogrešali svojo dobro Anko. Odsila je namreč, saj pravili so tako, za ne- kaj časa k svoji na smrt bolni te- ti, dve uri oddaljeni od mesta.

Minulo je nekaj mesecev in tega dogodka ni omenjal nihče več. Pri Požarju se je vrtlo vse po starem tiru, če kvečjemu iz- vzamemo to, da so vaški reveži že par tednov bridko pogrešali svojo dobro Anko. Odsila je namreč, saj pravili so tako, za ne- kaj časa k svoji na smrt bolni te- ti, dve uri oddaljeni od mesta.

Stari veslač Koritnik je dre- mal v ozkem čolnu, katerega gor- nji konec je bil pritrjen na gr- čavo verejo, zapičeno globoko v peščeno obrežje. Odkar je zad- nja povodenj podrla leseni ta- censi most, je bil stavec skoro dan in noč v čolnu ter prepelja- val ljudi čez Savo.

Ura v tacenski cerkvi je za- brnela četrta na polnoč. Stavec se je dvignil, pretegnil nekoliko svoje ude in leno zazdehal.

"Me-he", je zamrmral polglas- no, "sedaj ne bom več čakal dol- go. Ura gre na polnoč in vsak pošten človek se odpravlja k po- čitku. Za ponočnjake se ne bri- gam, sicer pa, če te vrste tiči ho- čejo slepomišiti tu in tam, naj pa preplavajo Savo."

Cez nekaj časa so mu trudne oči nanovo začele lesti skupaj. Zdajci ga pa nenadoma predra- mi prijeten klic:

"Oče — pst — oče!"

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri anasmentu \$1.25 za tednik, se jim to priteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. dršave in Kanada \$6.00	Za Cloure in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) Čl. druživa št.

3) Čl. druživa št.

4) Čl. druživa št.

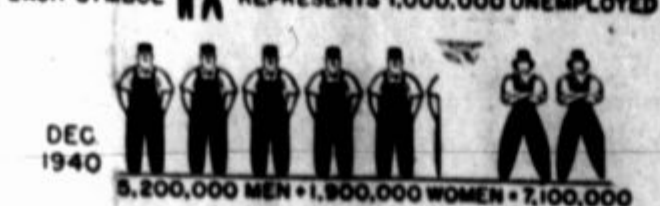
5) Čl. druživa št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

UNEMPLOYMENT, 1940-1943

EACH SYMBOL REPRESENTS 1,000,000 UNEMPLOYED

DEC. 1940 8,200,000 MEN + 1,900,000 WOMEN = 10,100,000

APR. 1943 500,000 MEN + 400,000 WOMEN = 900,000

* MOST OF THESE ARE IN-BETWEEN-JOBS OR INCAPABLE OF SUSTAINED WORK